

Розбираємо одне з виключень, передбачених Законом про закупівлі

Виключення з [Закону України «Про публічні закупівлі»](#) (далі — Закон) турбують кожного закупівельника, адже навіть від розуміння того факту, чи підпадає під сферу дії Закону той чи інший предмет закупівлі, залежить планування закупівель. У цій статті розберемо виключення, яке передбачене пунктом 5 частини 6 статті 3 Закону, а саме: Закон не застосовується у випадку, якщо замовники, визначені у пункті 4 частини 1 статті 2 Закону (замовники в окремих сферах господарювання), здійснюють закупівлі таких предметів закупівлі, як товари, роботи і послуги, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень або визначаються в порядку, встановленому зазначеними органами, у тому числі якщо визначення таких цін здійснюється на аукціонах.

Закон визначає правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад.

Відповідно до пункту 4 частини 1 статті 2 Закону до замовників, які здійснюють закупівлі відповідно до цього Закону, належать *юридичні особи та / або суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність в одній або декількох окремих сферах господарювання, визначених **частиною 2** цієї статті, та відповідають хоча б одній із таких ознак:*

органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування або іншим замовникам належить частка у статутному капіталі юридичної особи та / або суб'єкта господарювання в розмірі більше ніж 50 відсотків або такі органи чи інші замовники володіють більшістю голосів у вищому органі юридичної особи та / або суб'єкта господарювання чи правом призначати більше половини складу виконавчого органу або наглядової ради юридичної особи та / або суб'єкта господарювання;

наявність спеціальних або ексклюзивних прав — прав, наданих у межах повноважень органом державної влади або органом місцевого самоврядування на підставі будь-якого нормативно-правового акта та / або акта індивідуальної дії, що обмежують провадження діяльності у сферах, визначених цим Законом, однією чи кількома особами, що істотно впливає на здатність інших осіб провадити діяльність у зазначених сферах. Не вважаються спеціальними або ексклюзивними права, що надані за результатами конкурсів (тендерів, процедур закупівель), інформація про проведення яких разом із критеріями відбору попередньо оприлюднювалася та була наявна в публічному доступі, можливість участі у таких конкурсах (тендерах, процедурах закупівель) не була обмежена та якщо надання таких прав здійснювалося на основі об'єктивних критеріїв.

Частинами 5 і 6 статті 3 Закону встановлено перелік випадків, на які не поширюється дія Закону. Згідно зі статтею 3 Закону цей Закон не застосовується у випадку, якщо замовники, визначені у пункті 4 частини 1 статті 2 Закону (замовники в окремих сферах господарювання), здійснюють закупівлі таких предметів закупівлі, зокрема, **як товари, роботи і послуги, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами**, іншими органами влади відповідно до їх повноважень або визначаються в порядку, встановленому зазначеними органами, у тому числі **якщо визначення таких цін здійснюється на аукціонах**.

Слід пам'ятати: замовники, визначені у пункті 4 частини 1 статті 2 Закону, не є звичайними замовниками у розумінні Закону, *а виступають суб'єктами, які забезпечують певні суспільно важливі потреби держави та територіальних громад*, здійснюючи при цьому комерційну діяльність. Такі юридичні особи здійснюють діяльність у певних конкретно визначених сферах та відповідають встановленим Законом ознакам, за яких послугами цих юридичних осіб у певному сенсі вимушено користується суспільство.

Наприклад, суспільно значущі сфери електро-, тепло-, водопостачання та інші сфери, конкуренція в яких є обмеженою з об'єктивних причин, як-то порти, залізниця, аеропорти тощо, яких у державі обмежена кількість, і громадяни та суб'єкти господарювання не можуть отримати відповідні послуги, які надаються такими організаціями, у інший конкурентний спосіб.

Тому держава законодавчо зобов'язує так званих «особливих замовників» здійснювати закупівлі у прозорий, конкурентний спосіб, керуючись вимогами Закону. Мета цього, щоб суспільство мало змогу контролювати діяльність таких суб'єктів, які фактично встановлюють ціни на власні послуги, у тому числі керуючись витратами, які здійснює такий особливий замовник у економний та ефективний спосіб через застосування вимог закупівельного законодавства публічно.

З огляду на це, національне законодавство містить низку додаткових виключень, які обумовлені необхідністю в першу чергу дати змогу таким замовникам здійснювати їх господарську діяльність в окремих сферах та поза ними у більш гнучкому режимі, аніж звичайним замовникам у розумінні Закону, щоб задовольнити потреби суспільства.

Одним із таких виключень є відсутність потреби здійснювати закупівлі з дотриманням вимог Закону, якщо ціни (тарифи) на товари, роботи і послуги затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень або визначаються в порядку, встановленому зазначеними органами.

Це обґрунтовується тим, що *держава в особі таких органів здійснює свої повноваження з регулювання цін*. Тому встановлення інших цін, ніж передбачені законодавчо, та у конкурентний спосіб у такому разі не є можливим, оскільки наявне державне регулювання є обов'язковим.

Поряд з цим основні засади цінової політики і відносини, що виникають у процесі

формування, встановлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) та спостереження у сфері ціноутворення регулює Закон України «Про ціни і ціноутворення» (далі — Закон про ціни).

Так, статтею 12 Закону про ціни встановлені умови запровадження **державних регульованих цін**. Згідно з цим Законом суб'єкти господарювання під час провадження господарської діяльності використовують вільні ціни та державні регульовані ціни. Відповідно до статті 13 цього Закону **державне регулювання цін здійснюється:**

Кабінетом Міністрів України;

органами виконавчої влади;

державними колегіальними органами;

органами місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

При цьому повноваження відповідних органів встановлені в нормативно-правових актах, які регулюють діяльність таких органів (наприклад, визначені законами України, указами Президента, постановами Кабміну тощо). Оскільки **Закон не містить переліку органів або товарів, робіт і послуг, ціни на які є регульованими, у кожному конкретному випадку слід керуватися відповідним НПА, який надає повноваження конкретному органу на затвердження відповідних цін (тарифів).**

Наприклад

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі — Регулятор), згідно з Законом України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг» є постійно діючим центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, який утворюється Кабінетом Міністрів України.

Особливості спеціального статусу Регулятора обумовлюються його завданнями і повноваженнями та визначаються цим Законом, іншими актами законодавства і полягають, зокрема, в особливостях організації та порядку діяльності Регулятора, в особливому порядку призначення членів Регулятора та припинення ними повноважень, у спеціальних процесуальних засадах діяльності Регулятора та гарантії незалежності в прийнятті ним рішень у межах повноважень, визначених законом, встановленні умов оплати праці членів та працівників Регулятора.

Регулятор є колегіальним органом, що здійснює державне регулювання, моніторинг та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

За [посиланням](#) на офіційному сайті НКРЕКП можна детально ознайомитись із інформацією щодо регулювання цін, наприклад, на передачу електроенергії та щодо

суб'єктів, яких це стосується.

Ще одним додатковим виключенням є здійснення закупівлі таких предметів закупівлі, зокрема, як товари, роботи і послуги, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень або визначаються в порядку, встановленому зазначеними органами, **у тому числі якщо визначення таких цін здійснюється на аукціонах.**

Стосовно аукціонів слід зазначити, що механізм їх проведення може передбачати як пониження ціни, так і підвищення ціни. І оскільки особливі замовники, в першу чергу як суб'єкти господарювання, можуть бути зацікавлені в участі у таких аукціонах задля здійснення комерційної діяльності, закупівля у спосіб, передбачений закупівельним Законом, унеможлиблюється з об'єктивних причин, оскільки передбачає необхідність участі в оголошеному особливим замовником тендері.

Тобто в даному виключенні йдеться про аукціони з продажу, які організовані відповідними юридичними особами, а не замовником, та не для придбання товарів, робіт та послуг, а саме для їх продажу необмеженому колу суб'єктів.

І якщо особливий замовник придбаває товар на такому аукціоні з продажу, у даному випадку така закупівля здійснюється ним без застосування вимог Закону про закупівлю, керуючись частиною 6 статті 3 Закону.

До прикладу, серед таких аукціонів можна назвати аукціони з продажу прав оренди земельних ділянок комунальної або державної власності, аукціони з продажу прав (дозволів) користування надрами, аукціони з відчуження (продажу) об'єктів державної власності тощо.

Висновок

Так звані «особливі замовники» можуть без застосування положень Закону закуповувати товари, роботи і послуги, якщо ціни (тарифи) на них затверджуються державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень, наприклад, послуги з передачі електричної енергії, послуги з розподілу газу, інші комунальні послуги, тарифи на які визначені державними колегіальними органами, іншими органами влади відповідно до їх повноважень. Також товари, роботи і послуги, ціни на які визначаються на аукціонах, наприклад: продаж прав оренди земельних ділянок комунальної або державної власності, прав (дозволів) користування надрами, відчуження (продажу) об'єктів державної власності тощо.

Для замовників корисно буде прочитати на порталі [RADNUK.COM.UA](https://radnuk.com.ua) таку добірку:

«20 % для нагальної потреби: виключення у застосуванні»;

«Чи поширюється дія Закону на випадки відшкодування (компенсації) витрат».